

**SOMNIS I QUIMERES DE MANUEL DE MONTOLIU.
LA PÈRDUA DE TERRENYS PÚBLICS A TARRAGONA
(1954-1960)**

ENRIC OLIVÉ I SERRET

Quan, el juliol del 1936, els incendiaris i revolucionaris cremaven el convent de Santa Clara de Tarragona, poc podien pensar que iniciaven el que vint anys després seria un dels afers més especulatius i més manifestament caciquistes del franquisme a les comarques tarra-gonines.

El convent de les monges de Santa Clara es trobava situat en un turó d'asselellat i amb una vista a la Mediterrània com pocs monestirs de l'orde podien tenir. El solar, d'uns vuit mil metres quadrats, havia estat cedit a perpetuïtat pel comú de la Ciutat a la fi del segle XVI a les monges clarisses per edificar-hi el seu monestir.

Acabada la Guerra Civil del 1936-39, les clarisses es trobaren amb un solar ple de runes i, pel que sembla, amb les primeres pressions del nou alcalde Macián, el qual les augurava que ja no podrien tornar en aquell indret ¹. Sigui per l'existència d'aquestes pressions o perquè les religioses decidiren cercar un lloc més allunyat del nucli urbà, que permetés seguir amb més tranquil·litat la seva regla de clausura, el cert és que vengueren el solar del passeig de les Palmeres amb xamfrà a la Rambla Vella. El 1944 es fa una segona venda, i l'adquireix Josep Bascompte —conegut propietari de l'Arboç i que gaudia d'una certa confiança amb el cardenal Benjamín de Arriba y Castro, fins que aquest s'assabentà que a Bascompte les males veus el relacionaven amb cases de prostitució a Barcelona—, el qual decideix construir-hi un conjunt que, a l'època, hom anomenava «casas-habitación». La indignació de la ciutadania i de les forces vives de la ciutat és tan gran que obligarà la Diputació a intervenir-hi. Efectivament, el 27 de març del 1950, el president de la Diputació, Alberto Díaz de Brito, presenta al Ple d'aquesta Institució una moció de compra del solar de l'antic monestir, on diu:

1. Testimoni oral de Jordi Salvà, aleshores funcionari municipal i home de confiança de les religioses.

«El actual propietario intentó hace unos años construir en el mismo un grupo de casas-habitación, ante el clamor total y más absoluto de toda la ciudad, que se pedía se utilizara el mismo para la construcción en él de edificios nobles y no casas de vecindad».

L'escriptor Manuel de Montoliu, en el seu deliciós llibre *Tarragona Símbolo*², de 1951, recull un article del 1947, publicat inicialment al *Diario de Barcelona*, on amb la seva magistral prosa explica els avatars del solar de les clarisses:

«En el Paseo de Calvo Sotelo, antes Paseo de Santa Clara, universalmente conocido con el nombre tan justificado de balcón del Mediterráneo, se levantaba hasta hace algunos años el antiguo convento de Santa Clara que le había dado el nombre. Derribado el vetusto convento, quedó planteado el problema de la urbanización del extenso solar que allí había quedado sin casa ni construcción alguna. Este solar, incomparable por su situación, y que se extiende unos metros más arriba del antedicho Paseo, es de una excepcional importancia urbanística. La Torre del Arzobispo y este gran solar del antiguo Convento de Santa Clara son las dos atalayas de la ciudad. La primera álzase en la cumbre de la acrópolis coronando la colina en que ésta se levanta y domina el Campo en toda su extensión; la segunda, la de Santa Clara, se extiende en el límite entre la ciudad antigua y la moderna y desde ella se goza uno de los paisajes marinos más nobles y magníficos del mundo. El problema de su urbanización se ha resuelto finalmente con la aprobación del proyecto del arquitecto municipal señor Monravá López, el autor de toda la bellísima reforma urbanística de aquella parte de la ciudad. Estos días su maqueta se halla expuesta en los locales del Sindicato de Iniciativa de Tarragona. Se trata de tres grandes cuerpos de edificación, destinados a casas de alquiler, formando una gran plaza abierta hacia el Paseo y con acceso a éste mediante escaleras. Las casas son de agradable estilo, y en todos sus detalles campea el gusto depurado del arquitecto (...). Es una noble masa de edificación de aspecto sumamente agradable, que honraría a cualquier ciudad donde estuviese emplazada. Y sin embargo...

2. MONTOLIU, MANUEL DE: *Tarragona Símbolo*, Tarragona 1951.

Sin embargo, el problema no está resuelto. La excepcional belleza de la situación de aquel gran solar exige allí una construcción monumental. El cielo, el mar, la altura, la maravillosa perspectiva que allí se goza parece protestar a gritos contra el propósito de construir unas vulgares casas de alquiler. Todo también parece reclamar a gritos un templo, un palacio, un gran monumento, una construcción digna de tan magnífico y único emplazamiento, en una palabra, un edificio que el navegante, el viajero y el caminante viesan emerger del horizonte a mucha distancia de la ciudad como el anuncio de su atractiva belleza.

¿Que podría construirse en el Paseo de Santa Clara, de Tarragona? Un templo o un palacio. Un gran templo dedicado, por ejemplo, a nuestro protomártir San Fructuoso o al apóstol San Pablo (...). Un Palacio de la Cultura (...). Yo me imagino ver allí erguido en aquel incomparable mirador un templo, un palacio de mármol blanco, con su cúpula y su columnata, una especie de Partenón que despertase en el navegante que se arripara a nuestra costa la misma emoción que sentían los griegos ante la majestuosa silueta del gran templo de Pallas Athenea surgiendo allá lejos del seno del mar cerúlo...

Sueños, quimeras... dirán en sus adentros algunos de mis lectores de espíritu práctico y realista. (...)

Soñemos, pues, plenamente convencidos de que con nuestros sueños abrimos la senda a las futuras realidades. Y en el caso concreto que ahora nos ocupa, sólo exigiríamos que aquel espléndido solar que corona el Balcón del Mediterráneo quedase sin edificar o que se transformase en un bello jardín con objeto de dar lugar a que una generación venidera con más empuje y sentido de grandeza que la nuestra, se sintiese con arrestos para realizar estos 'sueños y quimeras' que hoy hacen sonreír escépticamente a muchos de nuestros conciudadanos».

Montoliu era, doncs, el portaveu d'una reivindicació sentida per la majoria de la població. Fou escoltada en part ja que tres anys més tard de publicat l'article de l'escriptor, la Diputació adquirí el solar com hem vist. Però Montoliu d'equivocava quan creia que la següent generació tindria més empena i més bon gust per emprendre el somni i la quimera que ell defensava. Justament al contrari, aquest afer constituirà el paradigma de la miopia, del caciquisme i la immoralitat dels dirigents franquistes i de les élites econòmiques de la ciutat.

En canvi, la generació immediatament anterior i els polítics de les institucions locals mostraren un esperit més net i unes actuacions més clares.

Efectivament, en sessió plenària de la Diputació del 16 de febrer del 1950, el diputat Soler Morey i d'altres presenten al Ple de la Diputació una moció per a l'adquisició, pel sistema d'expropiació del referit solar de Santa Clara, per tal que hi sigui construït el palau provincial, i les dependències del govern civil, de la biblioteca i arxiu provincials i de l'escola d'art. La moció instava també la Diputació a redactar un plec de condicions tècniques per elaborar el projecte del mencionat palau. Tot plegat s'aprovà per unanimitat dels diputats presents.

A la sessió següent (27 de març del 1950) el President presenta ja el concurs de projectes, la voluntat de realitzar un pressupost extraordinari, de dotar amb 4 milions la realització del palau i ensems sol·licitar del Consell de Ministres la declaració d'urgència per a la referida obra.

Un mes després, el diputat Fábregas Cisteré proposa encara que al projecte s'incloguin les dependències per a l'Audiència i els jutjats, afegit que també s'aprovà.

Josep Bascompte, propietari aleshores del solar, l'havia adquirit per 850.000 pessetes i sembla que hi havia invertit 300.000 pessetes més per construir el mur de contenció de la banda del Passeig.

Ara, oferia el solar per 2.075.000 pessetes, i el diputat Soler Morey n'aconseguia una rebaixa de 25.000. Però la Diputació, a instàncies del diputat Noguera Salort, acordà adquirir-lo per dos milions de pessetes. Al final, aquest seria el preu d'adquisició. És a dir, que Bascompte doblarà el preu de compra, la qual cosa contrasta amb el nul negoci que, com veurem, farà després la Diputació en tornar a vendre el solar.

L'indret on havia d'aixecar-se el palau provincial se sumava al que ja tenia la Diputació, que confrontava amb l'antic monestir, i que l'any 1918 l'aleshores president Pere Lloret havia adquirit per a construir-hi el Museu Arqueològic Provincial³; el museu, finalment, no és edificat, tot i haver-se realitzat el projecte per l'arquitecte Salas Ricomà, ja que el 1929 la Comissió de Monuments proposa construir-lo al seu actual emplaçament de la plaça del Rei. Llarg i lent propòsit, que no serà una realitat fins entrada la dècada dels cinquanta⁴. Davant

3. *Boletín Arqueológico* (Tarragona), èp. II, núm. 29 (1920), p. 59.

4. Vegeu la nota de SÁNCHEZ REAL, JOSÉ: *Boletín Arqueológico* (Tarragona), èp. IV, fasc. 65-68 (1959), p. 73 i s.

d'aquest canvi d'ubicació, quan el 1941 l'Ajuntament es dirigeix a la Corporació Provincial per tal que col·labori en la construcció del nou museu, la Diputació pretén posar a la venda el solar que confronta amb l'antic convent. Però sorgeix la dificultat d'una clàusula de reversió a la comunitat de clarisses si el Museu no s'hi construïa. L'autorització de la Mitra no arribarà i la Diputació es veu obligada a contribuir amb 50.000 ptes. al projecte de la plaça del Rei. Curiosament, i com veurem més endavant, aquesta clàusula de readquisició preferent sorgirà de nou el 1956, quan la Diputació torna a vendre, però aquest cop els entrebancs desapareixen.

Immediatament d'acordada la construcció del Palau Provincial al passeig de Santa Clara, el que fou arquitecte provincial Monravà Soler projecta un edifici renaixentista, les prespectives del qual foren realitzades pel dibuixant i tècnic de la Diputació Esteve Nogués Ivern ⁵.

Tot quedà de nou en els «somnis i quimeres» invocats per Manuel de Montoliu. Aquest hi insisteix el 1953, quan en publicar en català l'article citat anteriorment, escriu: «avui, dia 17 de juliol de 1952, la Diputació Provincial de Tarragona, en la seva última sessió plenària, ha acordat per majoria de vots desistir per ara d'edificar al passeig de Santa Clara el Palau Provincial (...). Ara, amb l'acord de deixar en suspens «sine die» la realització del projecte, tornen a amenaçar els antics perills, que poden arribar fins a la venda del solar a una empresa privada o a un propietari interessat a explotar les possibilitats d'un bon negoci» ⁶.

La profecia de Montoliu es complirà fil per randa. El projecte de Monravà Soler fou deliberadament oblidat. S'iniciava ara la conxorxa.

Entre l'agost del 1954 i el desembre del 1956, la voluntat dels dirigents de la Diputació, especialment del seu president, per vendre els solars del passeig, va prenent cos. Efectivament, al costat de l'oblit del projecte de palau provincial, Enric Guasch manté converses amb el canonge Gaietà Ivern perquè les monges clarisses no posin problemes a la venda del solar que s'havia de destinar a Museu i que s'afegia al del propi convent. Així, en una nota manuscrita del canonge Ivern datada el 28 d'agost del 1954, i dirigida a E. Guasch, diu que no el pot anar a veure amb la urgència que el demana i que «si se trata del asun-

5. *Esteve Nogués i Ivern. 42 anys d'ofici*, catàleg de l'exposició, Diputació de Tarragona, maig-juny 1985.

6. MONTOLIU, MANUEL DE: *Llibre de Tarragona*, Biblioteca Selecta, Barcelona 1953, p. 206-207.

to de las clarisas ha salido un reparo (un entrebanco) que ignoro como puede resolverse»⁷. A part de l'aigualit castellà de mossèn Ivern, la nota és ben expressiva. L'entrebanc no era altre que la clàusula de readquisició preferent, a la qual ja hem fet referència.

Mentre el clima ciutadà s'ha enrarit, l'alcalde Olivé Martínez s'ha vist obligat a dimitir per l'enfrontament amb el governador González Sama. Tota una generació de polítics franquistes, vinculats molts d'ells als moviments cristians i catalanistes de pre-guerra, van plegant. Les mans dels cacics estan més lliures que mai, si és que algú —innocentment— s'havia arribat a creure el contrari. Totes les peces del joc estan ara en ordre. Tots els dirigents locals resten d'acord, com demostraré, per donar benefici a determinats negociants: a la Diputació, Enric Guasch; a l'alcaldia, Rafael Sanromà; al govern civil, José González Sama.

L'estiu del 1956, el director general de Turisme visita els solars de les clarisses i dóna el seu suport verbal al «projecte» d'hotel de luxe⁸. Oficialment ningú no sap res del canvi del palau provincial a hotel.

El dia 1 de desembre del 1956, sense que els diputats en sàpiguen res oficialment, el president Guasch es dirigeix al ministeri d'Informació i Turisme interessant-se pel suport del ministeri per a un hotel de luxe al solar de les clarisses —encara de propietat provincial—.

Vint dies després, el 21 de desembre, Guasch presenta al Ple de la Diputació la moció que confirmarà oficialment els rumors populars: cal vendre el solar de les clarisses. La Diputació no pot construir-hi el palau projectat i cal fer-hi un hotel. Els diputats presents foren, ultra el president Guasch: Benigne Dalmau, Francesc Blanch, Josep Rull, Agustí Martí, Esteve Meseguer, Esteve Albacar, Ramon Cuadrada, Josep Porres, Josep Clua, Joan Creus i Santiago Mundi.

Diu el president:

«Al ser estudiado el presupuesto del coste de la obra (la del palau provincial) se vió que las disponibilidades económicas de la Diputación no permitían realizarla, y por otra parte el poder efectuar el traslado del Museo Arqueológico Provincial (...) permitirá que pudiesen ser destinados a servicios provinciales los locales ocupados por el mencionado museo, todo lo cual fue causa de que se desistiera del propósito de construir el proyectado Palacio Provincial».

7. Arxiu de la Diputació de Tarragona. Exp. 1.888.

8. Vegeu les paraules del President a la sessió de la Diputació de 21-12-1956, que continuarem citant.

Recordem que el Museu ocupava els baixos de l'antic convent de Sant Domènech, aleshores palau provincial i municipal, d'uns cent metres quadrats. Superfície que, al parer del president Guasch, resolvia la manca d'espai que deu anys abans havien aconsellat canviar d'ubicació els serveis provincials.

Guasch confirma que la sol·licitud de construcció de l'hotel havia estat inicialment a títol gratuït: «Fue solicitada la cesión de los terrenos para la construcción de un gran hotel, sin pagar por aquellos precio alguno ya que se trataba de establecer una nueva industria provincial». Davant de l'oposició de l'interventor Artur Baixauli, ja que calia guardar almenys les formes, Guasch opta per la forma més legal, teòricament, de la subhasta. Segueix el president la sessió i explica la visita del ministre de Turisme: «y significó que el Estado prestaría la mayor protección a la empresa que llevase a término la realización de tan importante mejora. Con posterioridad a la visita mencionada, un grupo de tarraconenses se propone emprender la obra de construcción del hotel empleando en ello capitales de procedencia local. Para ello han interesado de esta Excm. Diputación la venta de los terrenos».

Es llegeix la moció del president: «La Diputación podría efectuar la venta de tales terrenos con la condición de que se destinen los mismos a la construcción de un gran hotel muy necesario para atender el servicio de alojamiento de forasteros que de día en día aumenta en nuestra ciudad. Se consigna lo dicho porque se tiene noticia de que se proyecta la construcción del hotel expresado, que será de la primera categoría A y con una capacidad para 150 habitaciones como mínimo». El preu queda fixat en el de compra més els interessos, és a dir, 2.500.000. Cap negoci per a la Diputació. Els qui es presentin a la subhasta ho han de fer ja amb el projecte, i el termini de presentació de les ofertes és de 21 dies!...

Els diputats callen. Els únics a parlar són Albacar, Martí i Dalmau. Tots per qüestions de matís o de procediment. El primer diu que seria lògic que l'Ajuntament s'interessés oficialment pel tema. Martí s'afegeix a aquest criteri i demana clàusula de reversió si deixa de ser hotel. Finalment Dalmau sol·licita un termini de dos anys per les obres. Els dos últims punts hi són afegits. Per acabar, Martí Pla demana que amb els diners aconseguits s'adquireixin més solars per a indústries «provincials». Pretenen així salvar la cara davant d'una població indignada. Tots voten a favor de l'alienació del solar de Santa Clara. El somni i la quimera s'han esvaït definitivament.

Tres dies després del ple, el 24 de desembre, el governador González Sama es dirigeix per escrit a Guasch referent «al proyecto de construcción de un Hotel en esta capital, en los terrenos sitios en el llamado Balcón del Mediterráneo». A l'escrit del governador s'adjunta l'ofici del director general de Turisme en el qual ja es donen indicacions a l'arquitecte Monravà López perquè modifiqui el projecte d'hotel. Justament, tres dies abans el ple de la corporació havia accedit a subhastar els terrenys sobre els quals s'havia d'edificar.

A la subhasta pública dels millors terrenys de la ciutat al preu aproximat de 12 pessetes el pam, l'únic litigant serà Agustí Pujol Sevil «en representación de una Sociedad Anónima en curso de constitución», que ofereix justament el preu de sortida, dos milions i mig, i construir-hi un hotel també justament per les 150 habitacions mínimes exigides per la convocatòria. L'adjudicació, ben evident, és confirmada pel ple de 16 de juliol de 1957.

Per acabar de perfilar l'afer, i a instàncies del governador, el president de la Diputació proposa, i així és aprovat, que els vuit milions que estaven pressupostats per a la construcció del Palau Provincial on aviat es construirà l'hotel, siguin destinats a l'adquisició de part dels terrenys de la Universitat Laboral, que segons González Sama no podien ser adquirits pel sistema d'expropiació i havien resultat més cars del que s'esperava. D'aquest tema, però, no en sabem res més. Únicament apuntem la necessitat de treballar en la qüestió de la ubicació i construcció de la Universitat Laboral, que ben segur podria aportar més dades sobre la corrupció en aquells anys.

L'afer no acabarà aquí, ja que un cop constituïda la *Sociedad Anónima Hotel Imperial Tarraco* el 16 de març del 1959, en la comissió de govern de la Diputació del 26 de novembre del mateix any, el President manifesta que en la venda dels terrenys del que ara en denomina «Urbanización Santa Clara» hi havia una clàusula de reversió (la sèptima), que —recordem— havia introduït Martí Pla, i que ara Guasch demana que ja que Hotel Imperial Tarraco S.A. ha sol·licitat un crèdit al Banc de Crèdit Industrial amb hipoteca sobre els terrenys, en cas de reversió la Diputació es faria també càrrec de les despeses de la hipoteca. La proposta del president, ara ja membre del consell d'administració de l'*Hotel Imperial Tarraco*, és aprovada. El préstec fou de 25 milions de pessetes, al mínim interès del 4,5% anual. La hipoteca fou cancel·lada tan sols un any després, el 7 de novembre del 1963⁹.

9. Nota marginal a la inscripció registral de HITSA, full 1392. Registre Mercantil de Tarragona.

Recordem ara qui eren els membres de la Societat Anònima adjudicatària del solar de les clarisses. Entre d'altres, cal destacar el president de la Diputació, que havia venut el solar de les clarisses i que, segons la inscripció registral, representava la Caixa d'Estalvis Provincial; l'alcalde de Tarragona, que vendrà, com veurem, el solar de les Palmeres; un diputat present en la venda del solar de l'hotel, Joan Creus Ferrando; el director del Banc Mercantil de Tarragona i regidor municipal; els tècnics que havien elaborat el projecte de l'hotel, entre altres, tots ells units per vincles d'amistat o de família... El capital social inicial fou de 35 milions de pessetes, dels quals 6.250.000 havien estat desemborsats pel president del Consell o la seva família. De la resta, cal destacar el milió de la Caixa Provincial; els dos milions del Banc Mercantil; les 600.000 pessetes del president de la Diputació; les 300.000 de l'alcalde de Tarragona; i les 250.000 del diputat Creus.

El primer acord del consell serà precisament «adquirir el solar de la excelentíssima Diputación de esta Ciudad (que fue el antiguo convento de Santa Clara), que se adjudicó a D. Agustín Pujol, que actuaba entonces en nombre de esta Sociedad»¹⁰.

No tothom es dolia com Montoliu per la pèrdua de la possibilitat de construir un edifici destinat a serveis públics i de prestància clàssica, al solar de les clarisses. El comentarista de Radio Tarragona, «Máximo Burxa» (Antoni Alasà) deia en un article reproduït al volum tercer del seu *Canela Pura*¹¹, i que titulava «Vuelan las Campanas»: «Unos tarraconenses que, como los Apóstoles, eran doce, se unieron para llevar a cabo un proyecto de gran envergadura, que por su elevado coste y ambicioso plan parecía una auténtica utopía realizarlo en nuestra ciudad. Pero con un amor por Tarragona, no a flor de labio, sino arraigado en el corazón, pusieron manos a la obra. Obtuvieron una opción de compra del magnífico solar del ex-convento de Santa Clara —aquí l'autor silencia que el propietari era la Diputació i que un dels «dotze apòstols» era el president de la Diputació—, se trazaron los planes arquitectónicos, y se exhibió un fotomontaje del edificio proyectado que permitía darse perfecta cuenta de la belleza y grandiosidad del inmueble —fotomuntatge aparegut al diari *La Vanguardia* en un suplement sobre Tarragona, el maig de 1959—. Ara Alasà introdueix un factor de patriotisme local per donar més força a l'argument del gran benefi-

10. Registre Mercantil de Tarragona. T53, full 1.392 (16-3-1959).

11. «Máximo Burxa» (Antoni Alasà): *Canela Pura*. Tarragona.

ci que representa per a Tarragona: «Por cierto que este fotomontaje fue aprovechado por plumas reusenses para escribir con irónica tinta que ello era ‘pura ilusión para atracción de turistas’ tal como ellos publicaban en su semanario un fotograbado en donde aparecía una yola en plena navegación por el mar de Reus... cuando en realidad se trataba de una fotografía de un barquito de juguete deslizándose sobre las tranquilas aguas de un pequeño estanque». I continua «Máximo Burxa», fent poc honor al seu pseudònim, doncs, com es veurà cap burxa, sinó ben al contrari, posava davant el projecte i els petits cacics promotors:

«¡Bromas de vecindad, pero que denotaban la grandiosidad del proyecto! Pasó en esto cierto tiempo. Porque si los trámites de cualquier pequeñez exigen enorme papeleo y muchísimo tiempo, calcúlese lo que precisaba la puesta en marcha de un proyecto de tal envergadura. Habíase de conseguir la ayuda del Crédito Hotelero a través del Banco de Crédito Industrial, muralla ciclópea que requiere proyectiles con cabeza nuclear [...] Se logró desmoronar la muralla financiera porque el artillero-jefe, un tal González Sama, supo dirigir los tiros con precisión absoluta, y esta victoria trajo la aportación de un crédito de 25 millones de pesetas».

Alasà, home ben informat, certifica, doncs, amb rotunditat el paper cabdal, de «artillero-jefe», del governador civil en tot l'afer.

L'articulista no es deixa ningú important i continua:

«Pero mucho pesaba el prestigio y buen nombre de Tarragona en el corazón de otro artillero, un tal Agustín Pujol Sevil, quien manejando potentes baterías barcelonesas enamoradas de nuestra ciudad, logró derrocar el imponente obstáculo tras el cual se obtuvo la victoria final [...] ¡Aleluya...! ¡Aleluya...! Tarragona va a contar con un Gran Hotel [...] ¡Salve, Gran Hotel Imperial Tárraco! ¡Salve! Porque serás el mejor cartel de propaganda de nuestra ciudad, hoy en marcha incontenible de prosperidad, de engrandecimiento y de belleza...».

I finalment, el mateix «Máximo Burxa» evidencia tota la conxorxa:

«¿Fotomontaje de hotel para ilusión de turistas? No, señores reusenses... Realidad conseguida con capital tarraconense,

por cesión gratuita de unas parcelas por el Ayuntamiento [sic], por la desinteresada valoración del solar por la Diputación Provincial, y todo ello galvanizado por el dinamismo y el entusiasmo de un asturiano enamorado de Tarragona a cuya prosperidad ha aportado espléndidas realizaciones: D. José González Sama, uno de sus mejores Gobernadores Civiles.

¡Vuelen, vuelen, pues, las campanas...!».

Tot un perfecte exemple de claudicació davant el poder polític i caiquista del franquisme.

Fins aquest punt l'escenari bàsic de la conxorxa era la Diputació, tot i que sembla, com informa Alasà, que l'Ajuntament també havia cedit terrenys per a la construcció de l'hotel, probablement petites llenques provinents del ram de guerra, però no n'hem pogut trobar informació.

Del que sí tenim documentació és de l'activitat que paral·lelament havia tingut el mateix Agustí Pujol Sevil, que aconseguia de l'Ajuntament de Tarragona una concessió administrativa per construir un restaurant als terrenys de propietat municipal, denominats popularment «Les Palmeres»¹².

El solar estava situat a pocs metres del ja incipient Hotel Imperial Tàrraco, i provenia de la permuta que l'Ajuntament havia fet el 1951 amb la S.A. Urbanizaciones del Milagro, que pretenia construir tota la zona amb habitatges al peu mateix del Balcó del Mediterrani. El terreny havia estat propietat de la vídua i dels fills de Josep Bonet, els quals, un cop acabada la guerra i per por de les represàlies enfront dels germans Bonet —fugitius del nou règim—, l'havien venut a la dita societat¹³. Confrontaven aquests terrenys amb uns de propietat municipal, on s'havia de construir l'anhelat parc del Miracle, que l'arquitecte municipal Josep M. Pujol ja havia projectat en el seu pla d'eixample del 1922 i que després projectaria també, en plena guerra civil, l'arquitecte municipal Salvador Ripoll. En conjunt, era una quarta part de tota la finca adquirida per permuta i que constituïa el Parc del Miracle, és a dir, uns 2.700 metres quadrats.

12. «Enajenación del solar ocupado por las construcciones del Bar Restaurante Las Palmeras». Departament de Governació, Negociat Central. Ajuntament de Tarragona.

13. Testimoni oral de Jordi Sentís Bonet.

L'Ajuntament havia fet una concessió administrativa a Imperial Tàrraco S.A. per construir un restaurant a les Palmeres. No satisfets amb aquest primer pas, s'inicien aquí les irregularitats. En l'expedient del departament de «Central» de l'Ajuntament, el primer document que hi consta és un foli amb capçalera i escut de l'Ajuntament de Tarragona, imprès per Medina (Reding, 40) el maig del 1959, que contenia una instància d'Agustí Pujol, com a president del consell d'administració de l'*Hotel Imperial Tarraco S.A.*, dirigida a l'alcalde de la ciutat, on s'exposa: «Que el presupuesto para la construcción de las edificaciones y anejos del referido establecimiento (Restaurant Les Palmeres) fue de pesetas 2.006.663,96 según rezaba el anuncio del concurso y el oportuno proyecto del señor arquitecto municipal, pero la realidad actual es muy distinta y aún se exagera mucho más hasta la total puesta en funcionamiento de las diversas instalaciones, pues queriendo dotar a Tarragona de unos locales dignos de su rango y prestancia no se han regateado medios y siempre de acuerdo con el Sr. Arquitecto municipal, se ha ido mejorando el primitivo proyecto cuidando detalles y sutilezas que hacen prever, por los cálculos efectuados, que el costo total de las obras e instalaciones quizá alcanzará el duplo de la cantidad que en principio se presupuso». En funció d'això i del que el signant denomina «lo enrarecido de la actual coyuntura económica», se sol·licita que l'Ajuntament els cedeixi el solar «en un precio razonable». Esborrany d'instància escrita a les pròpies dependències municipals i en paper oficial de l'Ajuntament! Això passa el 12 de novembre del 1959. L'endemà mateix, és a dir, el 13 de novembre, el governador civil José González Sama escriu a l'alcalde, que des del mes de maig era ja membre del consell d'administració i copropietari de l'hotel: «Recibo escrito de la Compañía Mercantil del Hotel Imperial Tarraco S.A. [...] y yo [rectificat: "para que"] como Presidente de la Junta Provincial de Turismo, para que [ratllat a l'original] apoye ante esa [rectificat: "la"] Corporación Municipal la petición que oficialmente os [ratllat a l'original] ha sido [ratllat a l'original] formulada». I acaba: «Es por ello por lo que solicitan'de ese Ayuntamiento la venta de los terrenos para así liberarse en el futuro y tener un plazo ilimitado en que la explotación compense el sacrificio que se realiza, [rectificat: "realizan"], y yo en calidad de Presidente de la Junta Provincial de Turismo, quiero hacerte presente, con el ruego que así se lo comuniqués a los dignos y queridos miembros de la Corporación Municipal, mi apoyo a dicha petición». Aquí s'ha afegit en lletra manuscrita: «que estimo muy justificada en todos los órdenes máxime teniendo

en cuenta que la ciudad queda enriquecida por las importantes obras que realizan que permitirán el deseado incremento del turismo cuya fuente de riqueza es manifiesta». No podem assegurar pas qui era l'autor de les rectificacions a la carta del governador, però sembla obvi que estan fetes a l'Ajuntament ja que la carta està signada i no tindria cap sentit que un esborrany intern del Govern Civil estigués a l'expedient municipal, i menys signat pel governador. Si fos cert, voldria dir que la carta hauria estat retornada al governador per tal que la redactés de nou per a un millor èxit de l'operació. Però a l'expedient municipal no hi ha cap més carta.

Dos mesos més tard, el gener del 1960, l'Ajuntament acorda alienar la finca de Les Palmeres per 504.532 pessetes, amb l'obligació per part del possible adjudicatari de rescatar la concessió de què l'*Hotel Imperial Tarraco S.A.* disfrutava. Però sorgeix un petit entrebanc quan el director general d'Administració Local tramet, el 4 de març del 1960, un ofici a l'Ajuntament on expressa la conveniència que aquest argumenti la necessitat de l'alienació i la destinació del producte de la venda. L'alcalde el contesta el 21 d'abril «ante la posibilidad de que exista alguna confusión en el asunto», i diu que no té perquè donar explicacions, ja que es tracta de béns de propis, quan en realitat es tractava d'una part del Parc del Miracle. A partir d'aquí, a l'expedient ja no figura cap més ofici de Madrid. Entre d'altres coses, perquè mentre el director general demanava explicacions i abans que l'alcalde li contestés, l'adjudicació de les Palmeres s'efectua el 26 de març del 1960. Presideix la mesa d'adjudicació, per delegació de l'alcaldia, el president de la comissió de governació Carles de Martí i Prat. L'única plica presentada és la de l'*Hotel Imperial Tarraco S.A.*, representada pel seu president Agustí Pujol Sevil, al qual s'adjudica la finca per la mateixa quantitat mínima que havia sortit a subhasta.

L'expedient municipal acaba amb una carta d'agraïment del President del consell d'administració de l'*Hotel Imperial Tàrraco S.A.* «por las facilidades recibidas» i demana a l'Ajuntament que accepti «un donativo de 50.000 ptas. para dedicar a obras benéficas a disposición del Iltmo. Sr. Alcalde». La Comissió Permanent les accepta i acorda per unanimitat «dar las más expresivas gracias a dicha entidad por su altruísta y generoso rasgo, testimoniándole de nuevo los deseos de este Ayuntamiento de que el cumplido éxito corone su empresa que tanto ha de contribuir al mejoramiento y progreso de Tarragona».

Tot plegat constitueix una part de la història urbana de Tarragona i un exemple dels mecanismes caciquistes del període franquista, que van impedir que els somnis i quimeres de Montoliu fossin una realitat. Una etapa que, curiosament, contrasta amb l'època políticament més dura del franquisme, immediatament anterior al temps que hem analitzat, quan s'havia aconseguit el solar del convent de Santa Clara per a col·lectivitat i la totalitat del Parc del Miracle per a tothom.